

- **ОСНОВНИ КАПИТАЛ**

Појам - 1) ЗПД - збир вредности улога свих а-ра 2) вредност имовине друштва умањена за дугове (нето имовина)

Употреба капитала у пословању

- успешно пословање – увећање за добит
- неуспешно послов. – умањење за губитак

Књиговодствени појам

- пасива и актива
- пасива = капитал (дуг акционарима) + дугови
- актива = средства + тражбине
- једнакост пасиве и активе у билансу
- капитализација
 - * појам - однос капитала према дуговима АД
 - * значај – показатељ економске поузданости друштва повериоцима (што је већи дуг, лошије стање АД)

Врсте капитала

- 1) извор - оснивачки, почетни и основни
- 2) порекло - 1) акционарски (сопствени) - од а-ра и друштва 2) зајмовни - од зајмодаваца (враћа се)
- 3) начин изражавања – 1) номиниран (основни) – изражен у акцијама и 2) неноминиран (нпр. резерве, нераспоређена добит)
- 4) издавање акција - издати и неиздати (овлашћен)
 - овлашћен (одобрени) капитал
 - * основ – статут или одлука скупштине по статуту
 - * надлежност – а) скупштина или б) ОД (НО) по статуту или одлуци скупштине
 - * врста улога – а) нови улози и б) замењиве обвезнице одн. варианти
 - * забрана – а) издавања запосленима, ОД-у и НО-у (сукоб инт.) и б) повећања из средстава друштва
 - * обим – мање од 50% издатих обичних акција
 - * рок – до 5 година; продужење - до 5 год.
- 5) унетост - уплаћен (стални и обртни) и неуплаћен; дивиденда и глас према уплаћеном капиталу

Начело неокрњености (целовитости) осн. капит.

Одржавање - правила (мере)

- обавеза минималног капитала
 - * пад испод минимума дужи од 6 месеци
 - * надопуна, промена облика или ликвидација
- забрана улога у раду
- званична процена неновчаних улога ЈАД
- забрана смањења основног капитала
- дивиденда само из добити - не из основног капитала
- забрана емисионе цене акција испод номиналне и текуће тржишне цене
- забрана пребијања тражбине а-ра са дугом улога АД-у
- забрана да АД опрости или умањи а-ру цену издатих акција
- забрана да АД одложи уплату цене а-ру за издате акције
- забрана куповине сопствених акција
- забрана да АД да зајам купцу за стицање акција
- забрана узајамног учешћа између владајућег и подређеног АД
- забрана да АД гарантује дивиденду
- забрана да АД плаћа камату на акције (фиксна дивиденда)
- забрана да АД врати улог а-ру, осим: а) повлашћене (откупљиве) акције б) сопствене акције в) несагласним акционарима

Промена основног капитала

- врсте - повећање и смањење
- усклађивање једном годишње – 30 дана по усвајању обрачуна

Повећање основног капитала

Појам – радња уношења нове вредности у постојећи основни капитал АД

Начело – допуштено и пожељно

Услови – 1) цела уплата 2) цена 3) одлука о емисији 4) пречи упис 5) “праг” успеха

1) уплата

- забрана нове емисије док се не уплате улози из раније емисије у целости
- изузетак – 1) статусна промена и 2) емисија ради стицања неновчаног улога
- разлог забране – спречавање “фиктивног” (разводњеног) капитала

2) емисиона цена

- висина – не испод:

1) тржишне вредности, осим: а) постојећим а-рима до 10% (пречи упис) б) покровитељу јавне емисије (до 10%), ни

2) номиналне вредн.

- емисиона премија – цела се одмах плаћа

Повећање основног капитала

3) одлука о емисији

- надлежност - 1) скупштина (већина свих) 2) ОД (одобрени капитал)
- прописана садржина – 1) износ повећања - број акција 2) начин повећања 3) емисиона цена 4) рок уписа 5) облик улога 6) праг успеха

- особености за неновчани улог

* додатна садржина одлуке о емисији: 1) опис улога 2) процена 3) именовање купца 4) број акција купцу (као накнада за улог)

* непрописна садржина одлуке за неновчани улог – уплата у новцу

* одговорност улагача за мане ствари – као продавца

4) право пречег уписа - дужност поштовања

- појам – право прече куповине; нове акције у друштву; сразмерно броју постојећих акција (нпр. 1 за сваке 3 акције)

- правни основ - закон, али диспозитивност

- укидање права

* само у приватној емисији

* одлуком о емисији - 3/4 присутних

- ималац

* постојећи а-р

* ималац замењиве обвезнице

* ималац варанта

- остваривање

* АД писмено обавештава а-ре о будућој емисији (као позив за скупштину)

* рок пречег уписа – 30 дана по обавештењу

* пропуштање рока – гашење права пречег уписа; слобода да 3. лица купе

- санкција повреде пречег уписа – право прекупа (ЗОО) и накнада штете

5) праг успеха

- издавалац сам поставља у одлуци

- у оснивању – по закону мин. 3.000.000 дин.

- исход – издавалац утврђује и извештава Комисију

- исход – а) успех – пренос акција купцима у ЦР-у б) неуспех – АД враћа улоге (ЗПД - 15 дана; ЗТК - 3 дана)

Начини повећања

1) новим улозима

2) условно повећање

3) из средстава друштва

4) статусном променом

Технике повећања

1) издавање нових акција – код свих начина

- нпр. $100 + 50 = 150$ акција

2) повећање номиналне вредности - само у повећању из средстава друштва

- нпр. $600 + 300 = 900$ дин.

Повећања новим улозима

Појам – сакупљање нових улога; повећање нето имовине друштва

Забрана – улагања потраживања у ЈАД (претварања тражбине у акције повериоца)

Поступак

- одлука АД о повећању - измена статута

- дозвола јавне емисије од Комисије одн. пријава нејавне емисије Комисији

- регистрација одлуке о емисији у АПР-у – **1)** најкасније 6 месеци по доношењу **2)** пропуштање рока – престанак одлуке („ништавост“)

- објава понуде у јавној емисији (проспект)

- упис (продаја акција)

* уписница – образац; прописана садржина

* најдуже 3 месеца

* само преко банака у јавној емисији

- уплата (унос)

- уплата (унос): једнократно и вишекратно

* једнократно – обавеза у јавној емисији (рок 3 дана)

* вишекратно (на рате) - минималан износ и рок:

1) нејавно АД - 25% + 5 год.

2) јавно АД – 25% + 2 год. (у приватној емисији)

- утврђивање исхода (праг) - потврда Комисије у јавној емисији

- издавање акција

* пренос на рачуне улагача у Централном регистру

* захтев АД ЦР-у – 5 дана по: **а)** јавна емисија – добијању потврде од Комисије **б)** нејавна емисија - истеку рока за упис и уплату

- регистрација повећања

* констит. дејство уписа у АПР

* пријава АПР-у – 8 дана по добијању одлуке о упису од Централног регистра

Условно повећање

Појам – емисија акција имаоцима замењивих обвезница и/ли вараната

Економска суштина

- повећање емисијом обвезница

- раздуживање – емисијом акција

“Условно” код обвезница - **а)** у ствари, нема повећања **б)** друштво се само **раздужује** обвезничарима (повериоцима) за ранији зајам (у емисији обвезница) **в)** један од начина улагања права (тражбина)

Случајеви (сврхе) условног повећања (само затворене емисије):

1) **замена** акција за **обвезнице**

2) **продаја** акција имаоцима **вараната**

3) додела акција **запосленима** и члановима управе (?)

Обим

1) опште ограничење (све сврхе) – до 50% основног капитала АД

2) посебно ограничење (за запослене и чланове управе) - до 3% постојећег основног капитала

Начин уписа – **1)** замена обвезница - изјава о замени обвезница у писменој форми **2)** остале сврхе – као код повећања новим улозима (нпр. ималац варанта плаћа цену)

Поступак – као емисија ради повећања новим улозима

Повећање из средстава АД

Појам – пренос резерви или нераспоређене добити из „споредног“ у основни капитал АД

Средства (извори) – резерве и нераспоређена добит, као део капитала

Економска суштина – радња прераспоређивања структуре капитала (нема повећања капитала)

Техника – емисија акција постојећим а-рима, (“бесплатне акције”) или повећање номин. вредн. акција, уместо исплате дивиденди

Имаоци права стицања:

* постојећи акционари – сразмерно уплати

* АД (е-нт) – за сопствене акције

Заштита ималаца замењивих обвезница – сразмерно повећање права на стицање акција

Дивиденда – а) стичалац има право на дивиденду за **целу текућу годину** б) може и право на дивиденду из добити **из претходне године**, ако није распоређена у часу доношења одлуке о повећању

Услови

- да АД нема губитка – прво покриће губитка, па повећање из остатка добити одн. резерви
- забрана повећања из резерви које нису намењене повећању
- утврђеност добити и/или резерви обрачуном за претходну годину
- позитивно мишљење ревизора за ЈАД
- рок – најкасније 6 месеци по усвајању финансијског извештаја (годишњег или полугодишњег)
- сразмера – према броју постојећих акција стичаоца (нпр. 1 нова на 5 старих)

Поблем права на део нове акције (нпр. 1 акција за 5, а има се 4 или 6):

- недељивост акције
- решење – заокруживање броја акција а-ру преко АД-а:

* обавеза АД да купи или прода недељиви број акција

* ОД одлучује о куповини (продаји)

* укупан обим – до 1% основног капитала

Поступак – 1) одлука (прописана садржина) 2) додела акција 3) упис у ЦР 4) упис у АПР (конст. дејство)

Смањење основног капитала

Појам – радња изношења вредности из основног капитала

Разлози – 1) продаја дела имовине (нпр. фабрике) 2) пад тржишне вредности имовине испод основ. капит. 3) исплате имаоцима хартија (нпр. повлашћ. а-рима, обвезничарима) 4) поништај сопств. акција 5) губитак и др.

Начело – забрана смањења, осим под прописаним условима

Надлежност

- скупштина - 3/4 присутних
- ОД - само за поништај *сопствених* акција (ако га скупштина овласти)

Одлука о смањењу

а) писмена форма

б) прописана садржина – циљ, обим, начин (и позив повериоцима)

в) регистрација – 3 месеца по доношењу (најава)

Врсте смањења

1) редовно – уз заштиту поверилаца

2) поједностављено – без заштите поверилаца

Технике смањења

1) поништај акција – смањење броја акција

- нпр. за 10%: $2000 - 200 = 1800$

- редослед смањења:

а) поништај сопствених акција, па

б) одузимање а-рима – уз обавезу исплате

2) смањење номиналне вредности свих акција

* нпр. за 20%: $1000 - 200 = 800$ дин.

Услови

- за одузимање акција од појединих акционара:

а) уређеност **статутом пре** уписа акција – принудно одузимање (без сагласности а-ра)

б) нема правила статута – неретроактивност одлуке о повлачењу акција

* само уз **пристанак** акционара коме се одузима и ималаца терета на његовим акцијама (нпр. залога)

* вољно одузимање

- за одузимање од свих а-ра – 1) није потребна сагласност а-ра 2) равноправност акционара – сразмерно одузимање од свих

Поступак

- 1) одлука о смањењу
- 2) регистрација одлуке у АПР-у (најава смањења)- најкасније 3 месеца по доношењу
- 3) заштита поверилаца – за тражбине настале до 30 дана по објави одлуке о смањењу (најаве)
- 4) упис смањења у Централни регистар: а) поједностављ. смањење - 5 дана по регистрацији одлуке б) редовно смањење – по окончању заштите поверилаца
- 5) регистрација смањења у АПР - констит. дејство
- 6) исплата а-рима – после 30 дана по упису смањења у АПР

Редовно смањење

Појам – увек, осим у случају поједностављеног смањења

Дужност заштите поверилаца АД

- обавештење поверилаца – а) Регистар објављује одлуку непрекидно 3 месеца б) АД лично обавештава – познатог повериоца са миним. 2.000.000 дин. тражбине
- обезбеђење тражбина – а) захтев повериоца током објаве б) АД не намири, ни обезбеди у року од 2 месеца по пријему захтева – тужба суду за обезбеђење в) усвајање тужбе – ако смањење угрожава намирење тужиоца
- искључење обезбеђења – 1) 1. и 2. стечајни ред (мин. плате – 1 год. и допринос ПИО – 2 год.) 2) обезбеђени поверилац 3) поверилац тражбине настале 30 по објави најаве
- исплата акционарима – тек по истеку 30 дана по упису смањења у регистар
- одговорност за повреду заштите – чланови ОД (НО) солидарно повериоцима

Поједностављено смањење

Врсте – А) основни случајеви и Б) ради заштите поверилаца

А) основни случајеви – смањење бруто имовине, али не и основног капитала (нето имовине)

- 1) поништај сопствених акција (услови):
 - а) потпуна уплата
 - б) да их је АД бесплатно стекло (нпр. поклоном, наслеђем)
- 2) откуп акција од а-ра (услови):
 - потпуна уплата
 - исплата само из резерви
 - поштовање ограничења плаћања – не испод нето вредности имовине АД
- 3) замена за друге акције:
 - а) акције друге номиналне вредности
 - в) квотних акција за номиналне акције

Б) ради заштите поверилаца – без исплате акционарима

Разлози

- 1) губитак у пословању – покриће губитка
- 2) стварање или повећање резерви
 - * обрнуто од повећања капитала из средстава АД
 - а) претварање дела основног капитала у резерве
 - б) сврха – заштита од могућег будућег губитка
 - г) услов – ако нема резерви и добити
 - д) обим – до 10%
 - ђ) разлог – трошење резерви без одлуке скупштине; одлучује ОД/НО (брже одлучивање)

Доња граница смањења

- прописани минимум основног капитала
- може и испод минимума, уз истовремено повећање најмање у висини минимума

Истовремено смањење и повећање

- допуштеност
- услови:
 - * истовременост смањења и повећања – нпр. поништај сопствених акција и повећање номиналне вредности преосталих акција
 - * различити основи смањења и повећања – нпр. покриће губитка и нови улози
 - * сходна примена општих правила о смањењу и повећању

Стицање сопствених акција

Појам – радња АД којом стиче акције од својих а-ра

Економска суштина

- исплата а-рима цене акција
- могућа последица – смањење капитала

Забране у емисији

- 1) АД не сме да купује акције од себе
- 2) “ћерка” не сме да стиче акције у емисији “мајке”

Санкција – обавеза чланова управе АД да уплате цену уместо АД одн. ћерке (купца)

Изиравање забране

- АД стиче акције преко 3. лица (комисионара)
- санкција – комисионар стиче “за свој рачун”

Узајамно учешће

- појам
- забрана ћерки да купује акције од акционара мајке
- санкције:
 - * ако купи **после** успостављања контроле
 - **сопствене** акције мајке (нема пр. гласа, ни дивиденде)
 - * ако купи **пре** успостављања контроле
 - ћеркине акције нису сопствене акције мајке, али:
 - 1) **губитак права гласа** за ћерку у мајци после успостављања контроле, али има дивиденду
 - 2) акције ћерке у мајци се **додају на основни капитал** мајке – мајци се смањује могућност стицања сопствених акција (нето имовина не сме испод основног капитала)

Допуштеност стицања сопствених акција

Врсте – 1) редовно стицање и 2) олакшано стицање

Редовно стицање – строжи услови

Услови допуштености:

- да се стичу од акционара (не од самог себе)
- одлука о стицању
- потпуна отплата акција
- ограничење плаћања – вредност нето имовине друштва не испод основног капитала
- ограничење обима стицања у ЈАД – 10% основног капитала
- рок стицања – из одлуке, али не дуже од 2 год.

Одлука о стицању

- надлежност

1) скупштина

2) ОД (НО) само:

а) у ЈАД ради **спречавања штете** – нпр.:

- спречавање пада цене акција (пример “Тигра”)
- одбрана од непријатељског преузимања АД

б) ради **расподеле запосленима** и за награде члановима управе (сукоб интереса!)

- ограничење – до 3% основ. капитала

- садржина одлуке – прописана (нпр. цена, број акција, рок стицања, отуђење...)

Олакшано стицање

Појам – без услова потпуне уплате и ограничења обима стицања

Случајеви

- 1) откуп од **несагласних** акционара
- 2) **искључење** акционара
- 3) **бесплатно** стицање – нпр. поклон, наслеђе
- 4) статусна **промена** – посебан режим
- 5) **судска одлука** – нпр. извршење на акцијама акционара
- 6) **смањење** капитала – посебан режим

Поступак стицања

- одлука о стицању

- ОД упућује **понуду** за откуп **свим** акционарима - као сазивање скупштине
- рок за прихват – не краћи од 15 дана од слања понуде
- исплата прихватиоцима
- вишак – умањење свима сразмерно мањку

Поступак стицања - наставак

Занемаривање поступка: **1)** у ЈАД ради спречавања штете (хитност) **2)** олакшано стицање, осим у смањењу капитала

Положај сопствених акција

- не улазе у кворум
- не дају право гласа
- не дају право на дивиденду
- не дају право на друга плаћања акционарима
- **дају** право АД-у на **нове акције** у повећању капитала **из средстава** друштва

Отуђење – сопствене акције су привремене

- дужност отуђења или поништаја

- рокови:

1) непрописно стицање – 1 год.

2) прописно стицање: **а)** спречавање штете ЈАД-у – по правилима тржишта капитала **б)** ради расподеле запосленима и управи – 1 год. **в)** више од 10% - 3 године

Поступак – тзв. ре-емисија

- ОД доноси одлуку о отуђењу
- поштовање прече куповине постојећих акционара (као у емисији)
- цена – као у емисији

Извештавање скупштине

- о стицању и отуђењу сопствених акција током године (разлози, број, цена, учешће АД-а у капиталу...)

- у годишњем финансијском извештају

Сопствене замењиве обвезнице (варанти)

- по правилима за акције

- али: **1)** дужност поништаја сопствених обвезница (нема отуђења) **2)** откуп сопств. обвезница смањује условно повећани капитал (регистрац.)

- **32 АД**

Узимање акција у залог

- забрана АД-у да узима у залог акције од свог а-ра

Плодоуживање - а-ру право гласа и ликвид. вишак, а уживаоцу дивиденда

Зајам уместо улагања

- акционари (зајмодавци) се намирују после стечајних поверилаца